

SÖZÜN YUBİLEYİ

"ƏKİNCİ" NİN AD GÜNÜNDƏN SONRAKI DÜŞÜNCƏLƏR

Milli mətbuatımızın yaranmasının 150 illiyini geniş şəkildə bayram etdik. Həsən bəy Zərdabının "Əkinçi"sinin 150 yaşını yubiley kimi keçirdik. Artıq Azərbaycan milli mətbuatının 150 yaşı var!

Cəmi 2-3 il ömür sürən "Əkinçi" hansı yollardan keçib, hansı maneə və çətinlikləri dəfə edib, hansı uğur və problemlərdən yazıb, xalqına necə xidmət göstərmiş... Bütün bunları bir məqaləyə sığdırmaq mümkün deyil!

* Xoş olan odur ki, bu gün "Əkinçi" olmasa da, onun davamçıları var!

* Xoş olan odur ki, bu gün keçilən yola müstəqil Azərbaycan baxa bilirlik!

* Xoş olan odur ki, bu gün geriye həm də 44 günlük Zəfər müharibəsinin zirvəsindən baxırıq!

Mətbuat üçün isə həmişə uğurlar da, qayğılar da, problemlər də olub və olacaqdır.

❖ ❖ ❖

Həsən bəy mülkədar oğlu idi. Varlı ailənin övladı kimi mükəmməl təhsil də almışdı.

Həsən bəy dövlət qulluğunda işləyərkən yaxşı məvacib alırdı.

Müasirlərindən birinin söylədiyi kimi, *əgər həmin məvacibdən hər ay Bakı ətrafındakı boş sahələrdən bir desyatın torpaq alsaydı, yaqın ki, o da neftxudalardan birinə çevrilər, ömrünü firavanlıqla başa vurardı...*

Lakin... Digər müasirlərindən birinin dediyi kimi, Həsən bəy bu yolu tutmadı, "Bakıya yoxsul gəlib, yoxsul da getdi".

Çünki Həsən bəy qazancını millət yolunda, onun gələcəyi üçün xərcləyirdi.

Həsən bəy maarifpərvər insan idi!

Xalqını savadlı görmək, mövhumat və cəhəltədən uzaqlaşdırmaq istəyirdi...

İstəyirdi ki, Azərbaycan gənci elmi biliklərə yiyələnsin, xalqına müasir dünyagörüşlü insan kimi xidmət etsin, onu irəli aparsın.

Həsən bəy bütün bunların yolunu qəzet yaratmaqla gördüdü.

Yana-yana yazırdı: *"Hər kəsi çağırıram gəlməyir, göstərirəm görməyir, deyirəm qanmayır. Axırda gördüm ki, onları haraylayıb çağırmaqdan, onlara deməkdən başqa bir qeyri əlac yoxdur".*

Çağırmaq, inandırmaq, gözünü açmaq üçün isə qəzetə ehtiyac vardı.

Ancaq həmin qəzeti necə, nə ilə buraxsan: *"Bəs qəzetəni necə çıxardım? Pul yox, yazıçı yoldaşı yox, çapxana yox, hürrufat yox, əmələ yox. 1-2 yüzdən artıq oxuyan da olmayacaq. Dövlət tərəfindən izin almaq da ki, bir böyük baladı".*

Amma Həsən bəy ruhdan düşən, geri çəkilmədən insanlardan deyildi!

❖ ❖ ❖

Qəzet açmağın ən böyük maneəsi senzura idi.

Çar Rusiyası əyalətlərdəki qeyri-rusların qəzet buraxmalarına, maariflənmələrinə heç vəchlə yol vermək istəmirdi.

Lakin Həsən bəy bu maneəni şəxsi yolla, Bakının ozamankı general-qubernatoru Staroselski ilə xoş münasibətləri sayəsində aradan qaldıra bildi.

Qəzet buraxılışının texniki çətinliklərinin də öhdəsindən birtəhər gəldi. İstanbulla gedib oradan 10 pud şrift alıb gətirdi.

Qəzet işi təzə olduğundan onun yığılması, səhifələrin bağlanması və çapını da bilən yox idi.

Bir erməni Minasov tapdı.

O da bacısı oğlunu bu işə cəlb etdi.

Gücləri az olduğundan Həsən bəy qəzet çıxan günlərdə qolunu çirməlayaraq mətbəədə də çalışırdı.

Erməni öz xislətindən əl çəksə, o, daha erməni ola bilməzdi ki...

Minasov "Əkinçi"də işləyərək çörəyini ondan çıxarsa da, Həsən bəydən jandarm idarəsinə çuğulluq etməklə də məşğul idi.

Qəzetin başqa bir həllolunmaz problemi isə maliyyə məsələsi idi.

Həsən bəy qapı-qapı döşüb gözdi, dostlarına, tanışlarına, imkanlı insanlara müraciət etdi.

HEYHAT!

Bir müsibətlə qəzetin 56 nömrəsini buraxdı...

"Dost"ları, sapı özümüzədən olan bal-talar da bir yandan imkan vermirdilər.

Donos dalınca donos...

Staroselskinin Bakının general-qubernatorluğundan getməsi vəziyyəti daha da gərginləşdirdi.

Ondan sonra sensor funksiyasını "Tolsty" ("Yoğun") ləqəbli vitse-qubernatoru yerinə yetirməyə başladı və senzuranın bütün sortliyini təbiiq etdi.

Nəhayət, Minasovla əlbir olaraq "Əkinçi"nin fəaliyyətinə son qoydular.

Ancaq "Əkinçi" ziyasını heç kim söndürə bilmədi!

Həsən bəyin açdığı tək cığır sonradan yola çevrildi, gəldikcə genişləndi.

Artıq o yolun başlanğıcından 150 illik bir məsafə keçib.

Lakin xalqımız bu görkəmli maarifpərvəri, fədakar insanı heç zaman unutmayır!

İlk qəzetin, Azərbaycan dilində ilk mətbu sözün banisi kimi daim hörmət və ehtiramla xatırlayırıq!

Həsən bəy Zərdabının Azərbaycan mədəniyyətinə və mətbuatına "Əkinçi" töhfəsi əbədiyaşar, müəllifinə və xalqımıza daim başucalığı gətirən bir ərməğandır.

❖ ❖ ❖

Azərbaycan mətbuatına ikinci ən dəyərli və əvəzolunmaz töhfəni isə Ulu Öndər Heydər Əliyev verdi.

Mətbuatla birgə yaranan senzura daim onu izləmiş, fəaliyyətinə zaman-zaman əngəllər törətmiş, böyük həvəslə cəzalandırılmışdır.

Bu cəza çox halda mətbu orqanın nəşrinin dayandırılmasına səbəb olmuşdur.

Mətbu sözə qoyulan senzura, əslində, azad və müstəqil düşüncəyə, insanın düşündüyü-tök danışmasına qoyulan qadağa funksiyasını daşıyırdı.

Mətbuatla bərabər, bəlkə də ondan da qabaq yaranan senzura heç zaman qəzet və jurnallardan əl çəkməyib, ən yaxşı halda iti qaçıya çevrilərək cəsarətli və ifşaedici söz və ifadələri kəsib döğrayıb.

Ta o vaxta qədər ki, insanlar azad yaşamaq, azad düşüncəyə uğrunda mübarizədə qalib gəldilər.

"Bu gün Azərbaycan mediası dövlət maraqlarını qorumağa qadirdir. Azərbaycana qarşı əsaslıs ittihamları argumentlərlə, ciddi təhlillə və faktlar əsasında ifşa etməkdə də böyük uğurlar əldə edib. Bizim mediamız nəinki dövlət maraqlarını müdafiə edir, eyni zamanda lazım gəldikdə hücumda da keçir. Bu da lazımdır. İdmanda bəzən deyirlər ki, ən yaxşı müdafiə hücumdur. Mən bu tezisə şərh vermək istəmirəm. Amma fakt odur ki, bu gün Azərbaycan mediasını bir çox ölkələrdə müxtəlif səviyyələrdə oxuyurlar, mediada gedən yazıları, məqalələri təhlil edirlər. O məqalələrin Azərbaycanın rəsmi mövqeyinə nə dərəcədə uyğun olub-olmaması ilə bağlı da fərziyyələr irəli sürülür. Bu, deməyə əsas verir ki, mediamız doğrudan böyük inkişaf yolu keçib".

İlham ƏLİYEV

Bununla da demokratiyanın qayda və prinsiplərini, insan azadlığının çərçivəsizliyini müəyyən etdilər.

Bu, kapitalizmdə baş verdi.

"Xalqın hakimiyyəti" adlandırılan sosializmdə mətbuat "milyonların tribunası", "azad söz meydanı" adlandırılma da, senzura nəzarəti əvvəlkilərdən də sərt şəkildə mövcud idi.

Doğrudur, daha köhnə termindən - "senzura" sözündən istifadə olunmurdu.

Müttəfiq respublikaların nazirlər sovetləri yanında yaradılan "Mətbuatda Dövlət Sirlərini Mühafizə edən Baş idarə" adlandırılırdı.

Amma funksiya eyni idi: ya keçəl Həsən, ya Həsən keçəl.

Bir qəzet, jurnal, kitab, tele-radio verilişi belə həmin baş idarənin nəzarətindən kənarda qala bilməzdi.

Maraqlıdır ki, həmin idarə Azərbaycanın "Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı" qəbul olunduqdan sonra da yaşayıb və fəaliyyət göstərirdi.

Hətta AXC-Müsavat cütlüyünün iqtidarı dövründə belə!

"Bəylər" özlərini "demokrat", "insan hüquqlarının qoruyucuları" sayırlar da, senzuranı ləğv etmək cürətində deyildilər!

Çünki elə əməllər törədirdilər ki, onların mətbuat səhifələrinə çıxmasından ehtiyatlanır və qorxurdular.

Bələliklə, "bəylər" hakimiyyətləri dövründə nəinki mətbuata senzura nəzarətini ləğv etmədilər.

Əksinə!

Ölkədə müharibə gətirdiyini bəhanə gətirərək ikinci bir senzura - "hərbi senzura"nın tətbiqi barədə də sərəncam verərək mətbuata dövlət nəzarətini ikiqat artırıdılar!

Mətbuatı əsrlərboyu davam edən senzura buxovlarından yalnız Ulu Öndər Heydər Əliyev xilas etdi!

6 avqust 1998-ci ildə imzaladığı fərmanla "mətbuatda dövlət sirlərinin mühafizəsi" adlı senzura funksiyasını yerinə yetirən idarəni ləğv etməklə mətbu sözün qadağa buxovundan tamamilə qurtardı, eyni zamanda insanlara düşüncülərini sərbəst şəkildə yazmaq və demək imkanını yaradı!

Bəli, Həsən bəy Zərdabi Azərbaycan da ilk qəzetin, mətbu sözün banisidir!

Ulu Öndər Heydər Əliyev isə azad sözün, müstəqil və senzurasız mətbuatın banisidir!

Mətbuatı yaradan, yaşadan, onun bütün əziyyətlərini çəkən jurnalistlərdir.

Bu peşə insanlardan təkə zəruri bilikləri yox, həm də vətənpərvərliyi, zəhmətə qatılmağı da tələb edir.

Bəzən jurnalistləri bal arısına bənzədirlər: hər çiçəyə qonaraq şirə toplayan, sonra onu şirin bala çevirən arıya.

Jurnalist haqqıqəton bal arısı kimi fərqli peşə sahibidir!

Bütün günü fakt toplayır, yenilik axtarır.

Jurnalist əməyinə də ən gözəl, ən əhatəli, ən mükəmməl tərifli məhz Ulu Öndər Heydər Əliyev vermişdir.

Dünyada bənzəri və bərabəri olmayan tərifli!

Hər dəfə bu bənzətmələri qürurla oxuyur, Ulu Öndər Heydər Əliyevə minnətdarlıq hissi ilə rəhmət diləyirik:

"Jurnalist əməyi qeyri-adi əməkdir, olduqca böyük, zəhmətli əməkdir, çox say-lar göstərilməsinə, hətta cəsarətli, hünər, fədakarlıq tələb edən əməkdir, öz peşəsinə vurgunluq tələb edən əməkdir".

❖ ❖ ❖

Ulu Öndər Heydər Əliyev qəzetçilərə və jurnalistlərə daha bir dəyərli töhfə bəxş etmişdir.

Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü hər beş ildən bir yubiley kimi keçirilir, bu sahədə fərqlənənlər mükafatlandırılır, dövlət təltiflərinə layiq görülmürlər.

❖ ❖ ❖

Qəzetlər bu gün tarixlərinin ən çətin dövrlərindən birini yaşayır.

❖ ❖ ❖

Reklam bazarı bağlanmış, tiraj az qala Zərdabi dövründəki səviyyəyə enmiş, qəzetçilik ən yaxşı halda "paytaxt peşəsi" nə çevrilmişdir.

* Kimlərsə belə hesab edirlər ki, qəzetin dövrünü bitmişdir.

* Kimlərsə belə hesab edirlər ki, elektron media varsa, print media arxivə verilməlidir.

Bəlkə də milli mətbuatın 155 illiyini qəzətsiz qeyd edəsi olduq...

Amma qəzet təkə xəbər yayımı ilə məşğul olmur ki, dəyərən sosial şəbəkə daha çəvik və operativdir.

* Qəzet həm də dövrünün salnaməsinə yaradır!

* Qəzet həm də bu günün ən doğru və etibarlı mənbəyi, sabahın arxividir!

Bu gün Azərbaycan yeni tarix yaradır!

Bu gün Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev 44 günlük Zəfər müharibəsindəki hərbi mövzəsini Qarabağda və Şərqi Zəngazurda bərpa və quruculuq işləri formasında yenidən təkrar edir!

Qəzətsiz bu tarixi kimi yazacaq, harda saxlanacaq, gələcək nəsillər bu möcüzələr haqqındakı həqiqi və ən doğru faktları, hadisələri haradan tapıb oxuyacaqlar?! Elektron və sosial media çap mediasını udub yox etməlidirmi?!

Zaman ən gözəl təbəibdir demişlər! Bu dəfə təbəib öldürəcək, yoxsa xilas edəcək?

İndikdən söyləmək çətinidir! Yaşasaq görəcəyik!

❖ ❖ ❖

Bəşəriyyət yaranandan, insan ictimai varlığına çevriləndən daim sözlə bir olub, sözlə yoldaşlıq edib.

* İnsanlar fikir və mövqelərini sözlə bildirirlər.

* İnsanlar hiss, həyəcan və duyğularını bir-birlərinə sözlə çatdırırlar.

* İnsanlar dostluqlarını, yaxud düşmənçiliklərini sözlə bəyan edirlər.

Müharibələr sözlə başlayır, sülh müqaviləsi sözlə bağlanır.

Sözün dəyəri var!

Sözün kəsəri var!

Manasız söz də olur!

Boş danışmaq da olur!

Bütün bunlar sözün kimin ağzından çıxması, kimin deməsi ilə müəyyənləşir.

* Sözün qiymətli etmək də olar, sözü dəyərsizləşdirmək də mümkündür!

* Söz həm də insanın mahiyyətini üzə çıxarır.

* Sözü ilə əməli bir olan insan dəyərli insan sayılır!

* Sözü ilə əməli bir olan insan mərd və cəsarətli hesab olunur.

* Sözüün ardında duran insan daima sevilir və yüksək qiymətləndirilir.

Dünyada bir çox kəşf olub, nəyisə nə iləsə əvəz ediblər.

Söz isə əvəzsizdir!

Sözün nə iləsə dəyişmək mümkün deyil!

Ürəklər də bir-biri ilə sössiz danışanda sözdən istifadə edirlər.

Süni intellekt də sözsüz keçinə bilmir.

Sözə xidmət edənlər insanlığa, bəşəriyyətə xidmət etmiş olurlar.

Sözün qədrini bilmək, onu qorumaq, dəyərləndirməyi bacarmaq hər oğulun işi deyil.

Artıq üçüncü dəfədir ki, dünya söz eşitmək üçün Şuşa Qlobal Media Forumuna toplaşır!

Bu foruma ağıllı, sözün qədrini bilən, dəyərinə dərk edən insanlar gəlirlər.

Dünyanın sabahı üçün narahatlıq keçirən insanlar gəlirlər.

Dünyanın ağıllı, müdrik, uzaqgörən, xeyirxah və fərqli liderlərdən nəsə eşitmək, nəsə öyrənmək, onları düşündürən suallara cavab almaqdan ötrü gəlirlər.

* İlham Əliyevə müasir dövrün bilicilərindən biri kimi sual verilir!

* İlham Əliyevə Azərbaycanın Prezidenti kimi sual verirlər!

* İlham Əliyevə Müzəffər Ali Baş Komandan kimi sual verilir!

* İlham Əliyevə Cənubi Qafqazın söz sahibi kimi sual verirlər!

* İlham Əliyevə adı böyük hərrflərlə yazılan şəxsiyyət kimi sual verirlər!

İngilis dilində sual verirlər.

Rus dilində sual verirlər.

Azərbaycan dilində sual verirlər.

Hərə sual verdiyi dildə də cavabını alır!

İlham Əliyevin özü kimi, gördüyü işlər kimi sözü də, şəxsiyyəti də hamı üçün çox əziz və dəyərlidir!

Bunu təkə biz yox, Azərbaycan xalqı deyil, dünyanın sayılan, seçilən insanları, söz xiridarları, əmələ qiymət verməyi bacaran insanlar da söyləyir.

Sözün mübarək, Azərbaycan milli mətbuatı!

Bəxtiyar SADIQOV

